

Millett

Cinsel Politika

ÇEVİRİ: SEÇKİN SELVİ

CİNSEL POLİTİKA

Can Düşünce

Cinsel Politika, Kate Millett

İngilizce aslından çeviren: Seçkin Selvi

Sexual Politics

İlk baskı: Doubleday, 1969

Bu çeviride kaynak alınan baskı: Columbia University Press, 2016

© 2024, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Payel Yayınları, 1973

Can Yayınları'nda 1. basım: Nisan 2024, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 3000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Didem Bayındır

Editör: Seçkin Selvi

Düzeltili: Ebru Aydın, Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni ve kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak uygulama: Ezgi Arslan

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık Yayıncılık San ve Dış Tic. Ltd.

Maltepe Mah. Davutpaşa Çifttehavuzlar Sk. No: 16 Acar San. Sit.

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 45099

ISBN 978-975-07-6013-6

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

CİNSEL POLİTİKA

KATE MILLETT

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN
SEÇKİN SELVİ

KATE MILLETT, 1934'te ABD'nin Minnesota eyaletindeki Saint Paul şehrinde, İrlanda kökenli bir ailede dünyaya geldi. Annesini, üç kız doğurduğu için "peşe üç yanlış" yapmakla suçlayan babasının, dayak atmaya varan aşırı baskısı altında 14 yaşına geldi. Babasının ailesini terk etmesi üzerine annesinin iş bulma konusunda karşılaştığı engeller, Kate Millett'a, toplumun kadına karşı tutumu konusunda ilk örneklerden biri oldu. Minnesota Üniversitesi'ni bitirince İngiltere'ye giderek Oxford Üniversitesi'nde lisansüstü eğitimini tamamladı. Bir yandan da heykel sanatıyla ilgileniyordu. New York'a döndüğünde iş başvurusu yaptığı yerlerde, kendisinden diplomaları değil, "dakikada kaç kelime daktilo yazabildiği" sorulunca üç yıl çalışmalarını heykele yöneltti ve 1961'de davet edildiği Tokyo'da ilk kişisel sergisini açtı. Bu arada Japon heykeltıraş Fumio Yoshimura'yla tanışıp onunla birlikte New York'a döndü. "Birbirimize bağlı olduğumuz ve birbirimizi sevdiğimiz sürece evli sayılırız. Bu, devleti ilgilendiren bir durum değildir," dediği halde, 1985'te resmî makamların Yoshimura'ya ikamet izni vermemesi ve sınır dışı etmeye kalkışması sonunda, nikâh dairesinin yolunu tutmak zorunda kaldı. Japonya dönüşünde Barnard College'de İngilizce öğretmeni olarak çalıştığı sırada, "Kadınlar Özgürlüklerine Kavuştu mu?" konulu bir dizi konferansı izledikten sonra bu konuyla daha yakından ilgilenmeye başladı; Irk Eşitliği Kongresi'ne ve Ulusal Kadın Örgütü'ne katıldı. Kadınların Kurtuluşu Komitesi'nin eğitim bölümü başkanı oldu. Bu alandaki çalışmaları sırasında düzenlediği gösteri yürüyüşleri, konuşmalar, seminerler sonunda işten çıkarılınca, Columbia Üniversitesi'nde daha sonra kitap haline getireceği "Cinsel Politika" konulu doktora tezini hazırlamaya başladı. Bu dönemde feminizmin etkin kuramcıları arasına

girdi. 1970'te en bilinen kitabı *Cinsel Politika* yayımlandı. İlk kitabını *Sokak Kadımları* (1971), *Uçuş* (1974), *Sita* (1976), *Bodrum* (1979), *İran'a Girmek* (1981), *Tımarbane Yolculuğu* (1990), *Zulüm Politikaları* (1993), *AD, a Memoir* (Anılar, 1995), *Mother Millett* (Millett Anne, 2001) adlı yapıtları izledi. Kate Millett, 6 Eylül 2017'de Paris'te, 39 yıllık partneri ve son yıllarında evlendiği Kanadalı gazeteci Sophie Keir'in yanında öldü.

SEÇKİN SELVİ, Üsküdar Amerikan Koleji'ni bitirdikten sonra öğrenimini Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde sürdürdü. İlk çevirisini 1957'de Sahne Z'de oynanan William Saroyan'ın *Merhaba Dışarıdaki* adlı oyunuyla yaptı. Meslek yaşamını çevirmenlik, gazetecilik ve tiyatro eleştirmenliği dallarındaki paralel çalışmalarıyla yürüttü. 1971-1980 arasında *Tiyatro 70* dergisini, 1981-1982'de *Edebiyat 81* dergisini çıkardı ve genel yayın yönetmenliğini üstlendi. 1982-1993 döneminde *Günaydın* ve *Sabah* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. 1986 yılından bu yana *Milliyet Sanat* dergisinde tiyatro eleştirileri yazıyor. Müjdat Gezen Sanat Merkezi'nde beş yıl, Yeditepe Üniversitesi Tiyatro Bölümü'nde on yıl eleştiri dersi verdi. Tiyatro, felsefe ve edebiyat dallarında 180 yapıt çevirdi. Dünya Kitap Dergisi 2011 Yılın Çeviri Kitabı Ödülü'nü, çevirmenliğinin 50. yılında Çevirmenler Derneği Onur Ödülü'nü, eleştirmenliğinin 50. yılında Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Onur Ödülü'nü ve I. Uluslararası Bodrum Tiyatro Festivali tarafından verilen "Tiyatroya Katkı Onur Ödülü"nü aldı. Çevirmen ve editör olarak çalışmalarını sürdürüyor.

Fumio Yoshimura'ya

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	11
ILLINOIS BASKISINA ÖNSÖZ	23
TOUCHSTONE BASKISINA ÖNSÖZ	29
ÖNSÖZ	35
CİNSEL POLİTİKA	
1. CİNSEL POLİTİKA ÖRNEKLERİ	41
2. CİNSEL POLİTİKA KURAMI	69
TARİHSEL ALTYAPI	
3. CİNSEL DEVRİM: BİRİNCİ AŞAMA 1830-1930	121
4. KARŞIDEVRİM 1930-1960	247
EDEBİYATTAKİ YANKILAR	
5. D.H. LAWRENCE	351
6. HENRY MILLER	423
7. NORMAN MAILER	449
8. JEAN GENET	477

NOT	509
SONSÖZ: REBECCA MEAD	513
DİZİN	521

ÖNSÖZ

“Fikir, doğası gereği, iletilmek durumundadır:
Yazıyla, sözle, eylemle. Fikir çimen gibidir.
Işık ister, kalabalıkları sever, melezleşerek
serpilir, üzerinde yol alınsın diye gelişir.”

Ursula K. Le Guin, *Mülksüzler*

Cinsel Politika, tanımladığı ve esinlendirdiği kadın hareketinin kaynağını oluşturan ve öngörüsü günümüze kadar ortaya çıkmış çoğu görüş ve eylemin hâlâ ilerisinde –hatta çok ilerisinde– olan bir fikir yarattı. İlk kez 1969’da yayımlanan kitap, çağımızın en acil gereksinimlerinden birini karşılayan, “önce kadınlar, sonra ikinci planda kalan güçsüz erkekler üzerindeki erkek hegemonyası”nın inandırıcı, tutarlı, isabetli, etkili kuramını geliştirdi. Kate Millett o tarihte, “Bütün sorunlarımızın temelinde cinsellik vardır ve baskıcı sistemlerimizin bu en kötücül olanını yok etmezsek; cinsel politikanın ve ona bağlı hastalıklı güç ve şiddet hezeyanının köküne kadar inmezsek, kurtuluş mücadelemiz bizi yeniden aynı ilkel kaygılara sürükleyecektir,” diye yazıyordu. Bu yeni bir görüştü. Biz şimdi onun ne kadar haklı olduğunu, o sırada kimsenin kavrayamadığı kadar iyi anlıyoruz.

Kate bu kitapta, gücün cinselleştirilmesi, baskının temelini oluşturur görüşünü başlattı. Bu yaklaşımla cinselleştirmenin zaman, uzam ve kültür içinde yayılmasını gözlemler, inandırıcı bir incelemesini yapar ve esprili ama ödünsüz bir tavırla herkesin bundan kur-

tarılmasını ısrarla önerir. Sadece doğası cinsel olan bir reel politiğin var olduğunu öne sürmekle kalmaz, gerektiği gibi kavranılırsa bizzat politikanın da özü itibarıyla cinsel olduğunu belirtir. Siyaseti “güce dayalı ilişkiler”le ilintili diye tanımlar ve heteroseksüel birleşmenin “bireysel ya da kişisel düzeydeki cinsel politikanın örneği” olduğunu ve “cinselliği siyasal göndermeleri olan bir statü kategorisi olarak” hayata geçirdiğini edebiyat ile tarihten verdiği inandırıcı örneklerle savunur. Hem “gey” hem heteroseksüel ilişki yaşayan Jean Genet’in *Balkon* adlı oyununda “insanlığın temel ilişkisi olan cinselliğin, kendisinden türeyen daha incelikli bütün sosyal yapıların çekirdek modeli olduğunu, bu ilişkinin sadece umarsızca bozuk olmanın yanı sıra kurumsallaştırılmış eşitsizliğin prototipi”ni ortaya koyduğunu belirtir. Genet’in oyunu bir genelevde geçer. Oradaki ilişkiler kurumsallaşmış eşitsizlik olarak görülür. Kate, o bağlamda, “Erkek üstünlüğünü doğuştan gelen bir hak olarak kabullenmekten vazgeçilmedikçe, bütün baskı sistemleri insanlığın temel konumu olan cinselliğin rasyonel ve duygusal dayatması sayesinde işlevlerini sürdürmektedir” görüşünü ileri sürer.

Kate’in analizine ve onu izleyen kadın hareketinin yaklaşımına göre, cinsellik doğal olarak değil, sosyal etkiyle biçimlenir ve yönlendirilir; içsel bir oluşum ya da biyolojik bir dürtü değil, sosyal alanda oluşturulan bir ilişkidir. Sosyal roller, cinsiyetçi davranışlar ve cinsel senaryolar erkeklerin kadınlar ve başka erkekler üzerindeki cinsel hegemonyasını yaratır ve üretir. Kate, Freud eleştirisinde, erkekliğin ve kadınlığın kişinin doğal yapısı gereği ya da biyolojik zorunluluk olmayıp “her iki cinsin, toplum içinde incelikle geliştirilen, kesinlikle kültürel yapıya dayanan ve sürekli olarak kültürlerarası değişime uğrayan davranış biçimleriyle belirlendiği”ni öne sürer. Bu davranış biçimleri, yaygın ama yanlış bir inançla, farklılığın erkek ve kadın anatomisinden kaynaklandığı görüşüne dayanan sosyal normlara uyumu gerçekleştirir. Cinsel roller, giderek bir düşünce tarzı ve yaşam biçimi haline gelen ataerkil karakteri yaratır. Kadınların ve güçsüz erkeklerin bu ikincil konumu “kabullenmesi”, sosyalleştirme yoluyla ideolojiye koşullandırarak sağlanır; bu da “içsel sömürgeleşme”yle sonuçlanır.

Cinselliği, politika ve kültürün hiyerarşik yapısının temeli olarak tanımlamaktan çekinmeyen Kate, “Temel sosyal ve siyasal ayrımlar, finansal ya da sınıfsal değil, cinsel temele oturur,” der.¹ Genet “cinsellik kafesi”nin “diğer hepsinin kapatıldığı kafes” olduğunu söyler. Temel dinamiği cinsellik olan aile, erkek egemenliğinin temel kurumu olarak tanımlanır; bu kurumun kendi içinde erkeklerin kadınlar ve genç erkeklerden üstün konuma getirilmesi, giderek aile dışına yayılıp sosyal yaşamda yaygınlaşır. Kate, “ataerkillik” terimini, erkeğin aile reisi olmasıyla başlayan ve topluma yayılmasıyla sonuçlanan erkek egemenliğinin, “fallik konum”un ve uluslararası düzenin aile-merkezli kuramı olarak yorumlar.

Erkek egemen bir kurum olan “aile” ile erkek egemen cinsellik arasındaki bağ, aile ile erkek egemenliği arasındaki ilişki, heteroseksüel ilişki ile bunun aile içinde hayata geçirilen kurumsal düzeni, toplumdaki erkek hegemonyasının tepeden inme nedeni olarak kitapta çeşitli biçimlerde tanımlanır. Heteroseksüel birleşme, “kültürün onayladığı çeşitli davranış biçimlerinin ve değer ölçütlerinin yüklenildiği bir mikrokozmos”, “bireysel ya da kişisel boyuttaki cinsel politikanın bir örneği”, mahrem olanın “gerçekten büyük bir adım” diye kabullenilip daha geniş alana taşınması olarak yorumlanır. Bu hegemonyanın aile içinde başlayıp aile dışına yaygınlaştırdığını nasıl öğrendiğimiz ise anlatmak yerine örnekleyerek aktarılır: Kate, Freud’cu Helene Deutsch’un yapıtını tartışırken, “Kadının [yatakta] erkeğe tabi olması doktrinini oluşturunca, [karşıdevrim] bunu yaşamın her alanına güvenle uyguladı,” der. “Karşıdevrim” terimini erkek hegemonyası için kullanır ve o hegemonyaya karşı yapılan devrimlerden

1 Kate, ırkçılığın temelinde cinsellik olduğunu iddia etmediği gibi, cinselliğin ırk ya da sınıfla bağlantısını da kuramlaştırmaz. O tarihte keşifini irdeleyen yapıtlar (Bkz. Kimberle Crenshaw, “Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory, and Antiracist Politics”, *University of Chicago Legal Forum*, 1989 ve Kimberle Crenshaw, “Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence Against Women of Color”, *Stanford Law Review*, Cilt 43, Sayı 6) henüz yazılmamışken, Kate ırkçılığın işlevini, analiz ettiği metinlerdeki (bkz. Lawrence ve Genet) bazen belirgin olarak birbiriyle kesişen (bkz. Mailer, “etnik cinsel politika” ve Miller) durumlara dayanarak gözlemler. Ama bu, Kate Millet cinsel devrimin otomatik olarak “ırk kastlarını ve ekonomik sınıfları” ortadan kaldıracığını varsayıyor demek değildir.

önce, “yatakta” kavramının yalnızca aileye ilişkin olmadığını belirtir. Gerçekten de kitaptaki cinsel politikanın güçlü örneklerinden hiçbiri aile ortamıyla sınırlı değildir. Sadece –metrese tecavüzün ön sevişmesi olarak zevcenin öldürüldüğü– tek örnek bile yine aile ilişkileriyle bağlantılıdır. Acaba erkek egemen düzende, cinsellik tek bir yerde başlayıp oradan yaygınlaşmak yerine, her yerde var olabilir mi?

Kate Millett’in cinselliği erotikleştirilmiş hegemonya olarak eleştirmesi, dünya çapındaki tecavüz, aile içi şiddet ve cinsel taciz verileriyle kanıtlanır.² Kate’in kuramı için kusursuz bir örnek olabilecek “çocuk istismarı”nın *Cinsel Politika*’da yer almayışı şaşırtıcıdır. Çoğunlukla aile içinde ve aile benzeri yakın ilişkiler ile onun ardındaki hiyerarşi boyutunda, yetişkin erkeklerin hem kız hem erkek çocuklara karşı işledikleri bir suç olan, Freud tarafından da çarpıtılıp gizlenen, çocukların cinsel istismarı, yetişkin erkeklerin bütün kadınlar ve genç erkekler üzerindeki hegemonyası ile yatak odasından hükümete, oradan dünyaya yayılan politik sistemin temelindeki gücün ve güçsüzlüğün cinselleştirilmesi olgusudur. Çok uzun süre inkâr edilmiş bu istismarın sistematik olarak kanıtlanması ve analitik sonuçlarının açıklanması, *Cinsel Politika*’nın yazıldığı tarihte daha yeni başlıyordu,³ Kate Millett o zaman yer vermediği bu sorunu 1984’teki bir makalesinde irdeledi.⁴

- 2 Veriler ve analiz için bkz. Catharine A. MacKinnon, *Sex Equality*, Foundation Press, New York, 2007; BM genel sekreteri, *Ending Violence Against Women: From Words to Action*, United Nations, New York, 2006; BM Kadın Birimi, *The Beijing Declaration and Platform for Action Turns 2*, UN Women, New York, 2015.
- 3 Çocukların cinsel istismarı hakkındaki bazı temel yapıtlar arasında şunları sayabiliriz: Florence Rush, *The Best Kept Secret: Sexual Abuse of Children*, Prentice Hall, Englewood Cliffs, N.J., 1980; Diana E.H. Russell, *The Secret Trauma: Incest in the Lives of Girls and Women*, Basic Books, New York, 1986; Jeffrey M. Masson, *The Assault on Truth: Freud’s Suppression of the Seduction Theory*, Straus and Giroux, New York, Farrar, 1984; Ross E. Cheit, *The Witch-Hunt Narrative: Politics, Psychology, and the Sexual Abuse of Children*, Oxford University Press, New York, 2014.
- 4 Bkz. Kate Millett’in çocukların cinsel istismarının cinsel politika dışında olmadığını öne süren makalesi: *Pleasure and Danger: Exploring Female Sexuality*’nin (yay. haz. Carole Vance, Routledge & Kegan Paul, 1984, s. 217-224) sayfalarındaki “*Beyond Politics? Children and Sexuality*”. Ayrıca *Bodrum: Bir İnsanın Kurban Edilişi Üzerine Düşünceler* (1979) adlı sarsıcı yapıtında Sylvia Likens’in istismarını kapsamlı biçimde ele alır.

Onun hayal ettiği devrimi gerçekleştirmek için ne gerekiyor ve biz o devrim yolunun neresindeyiz? Öncelikle, cinselliği kuşatan “negatif atmosfer”, bunun yanı sıra “çifte standart ve fahişelik” ortadan kaldırılacak ve böylelikle o “çifte standart ve fahişelik” olgusunun acımasızlığı da kaçınılmaz biçimde yok olacaktır. “Erkeğin üstünlüğü ideolojisi de bu ideolojinin sosyal konum, sosyal rol ve davranış biçimi kanalıyla geleneksel olarak sosyalleştirilmesi” de farklı cinsel alt kültürlerin birleşmesiyle yok olacaktır. “Devrimin amacı, cinsel özgürlük alanında, geleneksel cinsel ittifakların acımasız ve sömürücü ekonomik yapısıyla yozlaşmamış tek bir liberal standardı gerçekleştirmek olacaktır.” Tek bir cinsel özgürlük standardının anlamını, içeriğinin ne olduğunu sorabilmemiz ve –Kate’in kapsamlı biçimde tartıştığı ama sonra daha fazla üstünde durmadığı için hayıflanıldığı–⁵ bu standardın yaygın cinsel hegemonyayla ilişkisini sorgulayabilmemiz, Kate’in öncü düşüncesindeki öngörünün kanıtıdır.

Devrimin başarıya ulaşmasının önünü kesen, o tarihte “cinsel devrim” diye adlandırılan –Kate’in de tamamen ataerkilliğe karşı olarak yorumladığı– hareket, kadınların kurtuluşunu sağlamaktan uzaktı. Yakınından bile geçmemişti. Bu hareket, kadınların cinsel özgürlüğü fikrini dünyaya yayarken, erkek egemen cinselliğin toplum çapındaki bütün güç ilişkilerine sızmasının yolunu açtı, ayrıca cinsellikteki erkek hegemonyasına özgürlük tanıdı. Andrea Dworkin, “cinsel özgürlük hareketlerindeki antifeminizm”i gözlemleyerek, “erkeklerin kadınları cinsel olarak sınırsız kullanması, her iki cins için de özgürlük olarak tanımlanır: Kadın ister; erkek karşılık verir; buyurun size devrim!” diye tanımladı.⁶ Kate de, “Cinsel devrimin hedefi ataerkil düzendi,” diyerek benzer bir yorum yapar. Öyle mi olurdu acaba? Onun feminizm tanımı “cinsiyetler arasında gerçek bir cinsel devrimi gerçekleştiren, siyasal, ekonomik ve sosyal eşitlik sistemidir.” Kate, kadının –sadece kadının, nokta– cinselliğini, erkek egemen cinselliğin dayattığı mazoşizmden ve cinsel şiddetten kurtarıp özgürleştir-

5 “Sonradan daha fazla vurgulanmadığı için hayıflanılan bir başka kavram da ataerkillikteki güçlülük rolüdür.”

6 Andrea Dworkin, *Right-Wing Women*, Perigee Books, New York, 1983.

meyi hayal eder. Ne yazık ki, “cinsel devrim”in yaptığı bu değildi. Erkekler, cinsel şiddete yönelik eleştiriyi frijitlik ve dar görüşlülük olarak damgalamanın yanı sıra, işi daha da ileri götürerek kadınlara –*Cinsel Politika*’da belirtilen çeşitli örneklerle, özü itibarıyla saldırgan, sadistik, öldüresiye tecavüzcü bir davranış biçimi ve egemen faşistlere tanınmış bir imtiyaz olduğu kanıtlanan– pornografiyi feminist özgürlük diye anlatırlar. Cinsel özgürlük, kadınların bugüne kadar kısıtlandığı cinsel eylem özgürlüğünü sadece yeni bahşedilmiş bir güç gibi göstermekle kalmayıp, erkeklere tanınan cinsel özgürlük tarzında, yani Kate’in özgür cinsellikten farklı olarak “eziyetli ve zorlayıcı cinsellik” dediği hiçbir insani bağ kurmaksızın kullanıp atma esasına dayanan bir yaklaşım olarak gösterilmeye başlandı.

Kate, cinsel özgürlüğün kısıtlandığını belirtip “cinselliği politikanın acımasız gerçeklerinden koparmak” amacını önerirken, kadınların erkeklere tanınan anlamda cinsel özgürlüğe kavuşmalarını öngörmez. Özgürlüğe düzüşerek ulaşmamız, onun önerdiği devrim değildi. Ne var ki, o zaman da hâlâ örneklendiği gibi, cinsellik sorununu temelde cinselliğin bastırılması olarak görüyor ve bu bastırılmış cinselliğin sonuçta şiddete ve metalaştırmaya yol açtığını söylüyordu. Bugün bu konuda daha çok şey bildiğimiz için, cinselliğin hiç gerçek anlamda bastırılıp bastırılmadığını sorgulayabiliriz. Elimizdeki kanıtlara göre, en azından egemen grupların cinselliği özgürce ifade ettiğini, özgürce gösterdiğini, özgürce yaşadığını söylemek daha doğru gibi görünüyor. Cinsel baskının yoğun verileri ışığında, Kate’in, kadınların cinsel özgürlüğü sayesinde cinsel açıdan ikinci plana itilmenin biteceği ve ataerkilliğin ortadan kalkacağı varsayımı, yersiz ya da olsa aşırı iyimser bir yorumdur. Erotikleştirilmiş hegemonyadan bağımsız olan bir özgür cinselliğin nasıl var olabileceği hakkında bir açıklamamız var mı?

Kate, 1960’larda “cinsel devrim” diye nitelenen şeyin doğası gereği ataerkillik karşıtı olduğuna da aynı iyimserlikle inanıyordu. O tarihte kadınlar, cinsel devrimin kendi cinselliklerini özgürleştirme-yi hedefleyen bir eylem olduğuna ne kadar içtenlikle inanmış olurlarsa olsunlar, aslında o hareket, erkeklerin yönlendirdiği ve kendilerine kadınları istedikleri zaman ve hiçbir yaptırımla karşılaşmadan

elde etmelerini sağlayan cinsel özgürlüğü daha da pekiştiren bir eylemdi. Bir başka deyişle, Kate'in kuramına rağmen, gerçekte cinsel devrim ve kadın hareketi, artık kanıtlanabileceği gibi, iki farklı hareket olarak ortaya çıktı: Birincisi, kadınların elde edeceği özgürlük, erkeklerin kadınları özgürce elde etmesi için bir fırsat olarak düşünüldü; ikincisi ise kadınlara, kendi cinsel koşullarımızı belirleyecek bir eşitlik olarak hayal edildi. Kate, zorbalığın yenildiğine ve reaksiyoner güçlerin tükendiğine iyimserlikle inanırken, erkeklerin başka cephelerde olduğu gibi cinsel cephede de egemenliklerini pekiştirmekten öteye gitmedikleri artık açıkça anlaşılıyor.

Benzer şekilde, farklı cinsel alt kültürlerin, erkek hegemonyasıyla tutarlı, kabul edilebilir, hatta o hegemonyanın bir ifadesi olduğu için egemen heteroseksüel kültürle bütünleştirilebileceği gibi distopik bir olasılık hiç düşünülmedi. Cinsellik, aslında ataerkil kontrolle engellenir, saptırılır ve sapkın yönler kanalize edilirken, özgürlüğü sağlayacak bir güç olarak görüldü. Cinselliğin sosyal temeli, *Cinsel Politika*'da eleştirel açıdan büyük ölçüde ortaya konulurken, cinselliğin başlı başına ataerkilliğin sosyal ürünü olduğu ve o nedenle cinsel hiyerarşi tarafından onu bastırarak potansiyel güç olarak biçimlendirildiği için daha da katı hiyerarşik biçimlere girebileceği göz ardı edildi. Kate, eşcinselliği ve eşcinsellik kültürünü, heteroseksüellikle birlikte ele alır ve eleştirirken, cinsel hegemonyanın biyolojik cinsellikten bağımsız olarak eşitsizlik diye tanımlanabileceğini doğrudan irdelemedi.

Kate'in başlangıç vuruşunu izleyerek öğrendiklerimizin ışığında, başlı başına baskı artık daha kapsamlı incelenebilir. Kadınlarla ilgili –ne anlama gelirse gelsin ya da nasıl görünürse görünsün özgür bir “kadın cinselliği”yle muhtemelen aynı olmayan– her şey cinselleştirilirken ve bugünkü biçimiyle erkek cinselliği saplantı derecesinde şişirilirken, hatta ilaçlarla desteklenirken, cinsellik hakkında gerçekten bastırılan nedir? Doğal bir güdü olan cinselliğin doğal olarak ifade edilmesinin toplum tarafından yadsınması demek olan cinsel baskı ideolojisi, insanların sanki somut kısıtlamalar varmışçasına, tecavüz karşıtı yasalar ya da pornografi yasakları gibi sosyal kısıtlamaları çiğnerken bir şeyleri özgürleştirdikleri duygusuna kapılmalarını

sağlar. Ne yapılması gerektiği çok iyi bilindiği halde gerçekleştirilmeyen eylemler bir yana, bu yönde atılan adımların gerçek sayısına bakınca, erkek cinselliğinin büyük ölçüde ifade edilmediğine inanmak çok zordur.

“Baskı” hak tanımayı destekler: Baskı-sızlaştırma. Derindeki doğal arzularla çelişen sosyal görüşün dayattığı yapay bir bahaneyle sekse hayır diyen kadınlar ne söylerse söylesinler, cinsel baskı ideolojisi erkeklerin kadınları elde etme özgürlüğünü güçlendirmeye hizmet eder. Kate, Norman Mailer’ın cinsel şiddetle ilgili bir baskı hipotezini savunduğunu ifşa etti.⁷ Ama ya cinsel şiddet, şiddetli olduğu kadar da cinsel ise ne olacak? “Hayır demek evet demektir” yaygın görüşü, temelde Freud’dan kaynaklanan cinsel baskı hipotezine somut örnektir. Kate, kadınların ne istediği konusunda cehaletini itiraf ettiği halde, kadın cinsel psikolojisi oluşturmaya girişen Freud’u sert biçimde eleştirir. Genç kadınların ego gelişimi üzerindeki baskıcı erkek kültürü etkisinin incelenmesini sağlayabilecekken, kadının baskı altında tutulmasını gerçek bir olgu olan tecavüz yerine genelde gerçek olmayan hadım edilme korkusuna⁸ bağlayarak kaçınılmaz ve biyolojik bir olgu diye kutsayan Freud’a inandırıcı bir biçimde karşı çıkar. Kate’in genel analiziyle (abartılmadıkça) daha tutarlı olan yaklaşım, sosyalleştirme ve yasal dokunulmazlık koşulları altında evet demek çoğu kez hayır demektir görüşüdür.

Tecavüz, cinsel taciz, pornografi,⁹ fahişelik,¹⁰ çocukların cinsel

7 “Şiddetin erkeğin doğasında var olan psikolojik bir özellik olduğuna inanan Mailer, baskının sadece büyük tehlikelere yol açabileceğinde ısrar eder.” Cinsel potansiyel hakkındaki bir antibaskıcı hipotez, cinsellik diye bildiğimiz şeyin aynı şekilde doğal bir psikolojik özellik olduğunu varsayar.

8 Kate Millett bu kitabı yazdığı dönemde bugünkü kadar bilinmese de, kadınların cinsel organlarının sakat edilmesi, hadım edilmesi var olan bir uygulamadır.

9 Bkz. Catharine A. MacKinnon ve Andrea Dworkin (yay. haz.), *In Harm’s Way: The Pornography Civil Rights Hearings*, Harvard University Press, Cambridge, Mass., 1997; Christopher Kendall, *Gay Male Pornography: A Case of Sex Discrimination*, University of British Columbia Press, Vancouver, 2004; Max Waltman, “The Politics of Legal Challenges to Pornography”, Stockholm University, İsveç, 2015.

10 Tartışmanın analizi ve edebiyattaki yansımaları için bkz. Catharine A. MacKinnon, “Prostitution, Trafficking, and Inequality”, *Harvard Civil Rights-Civil Liberties Law Review*, Cilt 46, 2011. Fahişelik hakkında yazılmış en iyi yapıt için bkz. Rachel Moran, *Paid For: My Journey Through Prostitution*, Gill&MacMillan, Dublin, 2013.

istismarı, aile içindeki cinsel ilişkinin değişimi, bunun yanı sıra terörizm ve savaşla ilgili daha kapsamlı görüşler (kitabın Mailer bölümünde yer alan) “Cinsellik savaş olduğu kadar, savaş da cinseldir” görüşü) hakkında bugün bildiklerimizin ışığında *Cinsel Politika*’yı yeniden okurken, dozu artırılmış, merkezileştirilmiş ve cinsel olarak ifade edilmiş erkek hegemonyasının gerçekten de politikanın anahtarı olduğunu görüyoruz. Ama erkek egemenliği, en azından bazı toplumlarda daha az merkezî nitelik taşır. Dworkin’in belirttiği gibi, “Baba kiminle ve niçin seks yapıyor?”¹¹ sorusu aileyi işaret eder. Erkek egemen cinsellik, söylendiği gibi lineer olarak “aile içinde” başlayıp kronolojik bir çizgide aileden dışarıya yayılmak yerine, toplumu istila eder, toplumun bütün kesimlerinde, bütün sosyal ilişkileri etkileyip içine işler. Bu açıdan bakılınca, erkek egemen yapıdaki cinsellik, politikanın başlıca etkenidir; toplumsal varlığı eşzamanlı ve tümü kapsayan bir etki yapar,¹² aile ise sadece kemikleşmiş bir fazlalık olarak kalır. Kate Millett’in ustalıklarla tanımladığı ilişki dinamiğini tek bir biçim olarak somutlaştırmak, sonucu neden saymak, temel bir dinamiği sonuçlarından biriyle karıştırmak ve o dinamiğin etkilerini, Kate’in irdelediği savaş¹³, terörizm, fahişelik¹⁴ ve cinsel cinayet¹⁵ unsurlarını dışlayarak minimize etmek gibi bir yanlışa yol açar.

Cinsel Politika, Kate’in bütün yapıtları bağlamında olduğu kadar, uzun zamandır bir yaşam gerçeği olan¹⁶ gey ve lezbiyen evliliklerine yasal aileler oluşturmak amacıyla erkek egemenliği tarafından izin verilmesi bağlamında da okununca, tarihin ve çeşitli akrabalık ve klan ve aşiret modellerinin ortaya koyduğu olguyu, yani erkek egemenliğinin, aile içindeki ve aile çeşitlerindeki değişikliklere rağmen toplum çapında kadınlar üzerindeki hegemonyasını değiştirmeksi-

11 *Right-Wing Women*.

12 Bu görüş, Catharine A. MacKinnon’un bazı bölümleri 1970’lerin başında yazılan, *Toward a Feminist Theory of the State* (Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1989) yapıtında irdelendi.

13 “Ataerkillik erkeklerin sadece kadınlara egemen olması değil, aynı zamanda erkekler arasındaki militarist bir hiyerarşidir.”

14 Bkz. Kate Millett, *Sokak Kadınları*, çev. Seçkin Selvi, Payel Yayınları, İstanbul, 1996.

15 Bkz. *Bodrum; The Politics of Cruelty: An Essay on the Literature of Political Imprisonment*.

16 Bkz. ABD – Windsor’a karşı davası (2013).

zin sürdürdüğü görüşünü destekler. Erkek egemenliğinin değişen koşullara uyum sağlaması, yeteneğinin bir parçası ve temel özelliklerinden birisidir.

Bu görüşün ışığında, erkek hegemonyasının motoru olan erkek egemen cinsellik, büyük ölçüde aileden bağımsız ve özerk bir güç, erkek egemenliğinin kendini çok çeşitli kurumsal biçimlere uydurabilme yeteneğinin itici gücü olduğu görülür. Bir başka deyişle, cinsel egemenlik değişmeksizin, cinsiyet kalıpları da dahil olmak üzere ailenin yapısı değişebilir. Erkek hegemonyasının temel itici gücü aile değil, cinselliktir. Bu nedenle Kate'in temel sorusu, eşitlik ve özgürlük arasındaki ilişki olarak yeniden oluşturulmalı; bu soru da, kadınlar cinsel açıdan ataerkil hegemonyadan özgür olsalar, cinsel eşitlik zaten kendiliğinden gerçekleşir diye cevaplanmalıdır. *Cinsel Politika*, eşitliği açıkça ve kapsamlı olarak kuramlaştırmaz, eşitsizliği en çok çifte standart bağlamında ele alır. Aynı zamanda, kitabın baştan sona eşitsizlikle ilgili olduğu söylenebilir. Örneğin, Kate Millett, D.H. Lawrence'ın "herhangi bir sistemi cinsel ya da sosyal eşitlikçi potansiyellerle çökertmek gereği" görüşünü eleştirirken, eşitlik ve özgürlüğün doğal olarak birbiriyle ilişkili olduğunu fark eder ve bu farkındalık kitabın tamamına yayılır.

Ama –hijerarşinin, özellikle de cinsel hiyerarşinin yok olması anlamındaki– eşitlik, belki de özgürlüğün doğal sonucu değil, önkoşuludur.¹⁷ Eğer bu doğruysa, bunun gerçekleşmesini sağlayan *Cinsel Politika* oldu.

Cinsel Politika'yla ilk kez New Haven, Connecticut'ta düzenlenen kadın özgürlüğü eyleminde elden ele dolaştırılan, teksir makiyesinde çoğaltılmış mavi harelî sayfalar halinde karşılaştım. İlk bas-

17 Kate'in yetişkinlerle çocuklar arasındaki cinsel ilişki analizi, aralarındaki eşitsizliği açıkça ortaya koyar; çocukların "hiçbir hakkı olmadığını", mevcut kültürel ortamda bu ilişkinin doğası gereği tahrip edici ve istismarcı olduğunu gösterir. Kate Millett, "*Beyond Politics?*" Kate, o yazıda farklı kuşaklar arasındaki cinsel ilişkiden söz ederken, "Bir ilişkinin başarılı olması için, iki partner arasında, toplumun erdem anlayışıyla biçimlenmeyen eşit bir mesafe ve denge olmalıdır," der. Bu eleştiri, genel olarak eşitsizliğin cinselleştirilmesini öven ve savunan *Pleasure and Danger* [Haz ve Tehlike] adlı antolojiye yazılarıyla katkıda bulunan hemen hemen diğer bütün yazarların görüşüne karşıdır.

kıyı yeni baskılar izledi, ama kitap 2000 yılından beri yeniden basılmadı. Bir fikir, bütünüyle ifade edilemediği zaman kaybolup gider. Bu yeni baskı, Kate'in fikrinin bir kez daha gün ışığına çıkmasını ve benzer fikirleri aşılıp çoğaltmasını sağlamayı amaçlıyor. 1969'dan bu yana (çok yetersiz olsa da) yazılanların çoğu onun fikrini yineledi, daha çoğu da o görüşü daha ileriye taşıdı ya da bunu yapmaya çalıştı. Kate'in istediği "aşama aşama gelişen, yavaş ama temel değişim" yoluyla amaçlanan değişimi gerçekleştirmekte, başka hiçbir kitap "yazıyla, sözle, eylemle" bu kadar etkili olamadı. Kitabın içerdiği fikir, bu yeni basımındaki özgün içeriği ve bütünlüğüyle, ona önceki kuşaklar kadar hatta belki de daha fazla gereksinen binlerce genç kadının yüreklerinde ve beyinlerinde yeniden tomurcuklanıp gelişebilir. Ve eğer bir fikir –tank izleri üzerinde çimenlerin daha gümrak yersermesi gibi– üzerinde yol alınsın diye geliyorsa, bu kitaptaki fikir çoktan dünyayı sarıp yayılmış olmalı.

Catharine A. MacKinnon,¹⁸ 2016

18 Catharine Alice MacKinnon, Amerikalı radikal feminist, hukuk bilgini, aktivist ve yazar. Michigan ve Harvard hukuk fakültelerinde ders veren MacKinnon aynı zamanda uluslararası ceza mahkemesi savcı danışmanıdır. Aralarında *Sexual Harassment of Working Women* (Çalışan Kadınların Cinsel Tacizi, 1979); *Feminism Unmodified* (Değişim Geçirmemiş Feminizm, 1987), *Toward a Feminist Theory of the State* (Feminist Devlet Kuramına Doğru, 1989); *Only Words* (Sadece Sözcükler, 1993); *Sex Equality* (Cinsel Eşitlik, 2001 ve 2007); *Women's Lives, Men's Laws* (Kadınların Yaşamı, Erkeklerin Yasaları, 2005) ve *Butterfly Politics* (Kelebek Politikası, 2017) olan çok sayıda yapıtı vardır. (Ç.N.)

ILLINOIS BASKISINA ÖNSÖZ

Yaklaşık yedi yıl aradan sonra ilk kitabımın yeniden basıldığını görmek çok hoş. Bir kitap depoda tükendiği zaman, yazar, bir şeyler silinip gitmiş, sanki kitabı hiç basılmamış, sanki çocuğu “kayıp kişi”lerden biri oluvermiş duygusuna kapılır. Bu kitabın tükenmesi neredeyse kazara olduğu gibi, yeniden basılması da büyük sorun oldu. Kitabı W.W. Norton Yayınevi’ndeki yeni editörüm Mary Cunane’ye teslim etmek üzere telif hakkını Simon and Schuster Yayınevi’nden yeni geri almıştım. Simon and Schuster, gerek bu kitap gerekse diğer kitaplarımın satışı için çok az çaba göstermişti; Norton ise çok güçlü bir akademik yayınevi olduğu için *Cinsel Politika*’nın yeni baskılar yapmasını sağlayacağından emindim. Ne var ki, Mary Cunane, Norton’da yirmi yılı aşkın bir süre çalıştıktan, dahası başkan yardımcılığı yaptıktan sonra birdenbire yayınevinden istifa etti. Yayınevindeki diğer editörler kitabımla ilgilenmediler. Göz açıp kapayana kadar hem editörsüz hem yayıncısız kalıverdim. Bu öksüzlük durumunu atlatmam hiç de kolay olmadı. Feminist metinlerin alanı, birbirlerinin yapıtlarını seçip üniversite sınıflarına ek kitap olarak öneren yeni feminizm profesörlerinin çok sayıdaki makale seçkileriyle doldurul-

muştı. *Cinsel Politika* gibi temel kitaplar ise artık eskimiş, modası geçmiş sayılıyordu.

Cinsel Politika'nın ilk yayıncısı Doubleday'ın, kitabımın yüz yıllık yayıncılık yaşamında yayımladığı en önemli on yapıttan biri olduğunu ve kitaptan bir bölümün misafir odası sehpaalarını süsleyen o kerameti kendinden menkul, cafcıflı kitaplardan birinde yayımlanmak üzere seçilmesinden onur duyduklarını bildirmesi, benim için gerçeküstü bir deneyim olmuştu – ticari yayıncının görüşü buydu. Ama Doubleday Anchor'un ciltsiz yayın yapan bölümünden, “kadınlarla ilgili araştırma kitapları pazarının o günkü durumu” açısından *Cinsel Politika* kesinlikle uygun olmadığı için yeni baskısını yapmayı düşünmediklerini bildiren kötü haber geldi. Sadece telif hakkı olmayan metinlerle ilgilenen The Feminist Press, ancak birkaç yıl sonra ve “bazı ileri gelen kadın araştırmaları bilginleri”, kitabın önemini belirten önsözler yazarsa *Cinsel Politika*'yı yeniden basmayı göze alabileceğini belirtti. Bu otoritelerin yazacakları önsözler için yüklü ücretler alacağı belliydi. Yayınevinin bana yaptığı ilk teklif ise sadece yüz dolardı.

“Feminist klasik” yapıtım, artık radikal bir metin, kuşku uyandıran, “fazla teorik”, riskli bir ürün olmuştu. Önce bir ticari yayıncının, ardından bir üniversite yayınevinin kitabı basmayı düşünüp sonra vazgeçmesi, sinir bozucu olduğu kadar eğlendiriciydi de. Metnin çeşitli bölümleri derslerde kullanılmak üzere sürekli olarak izinsiz intihal ediliyordu; daha sonra telif ajansları yeni kurallar getirince, kitabın bölümleri bu sefer izin alınarak yayımlanmaya başladı, ama kitabın tamamını hâlâ alamıyordunuz. Bu arada *Cinsel Politika* kitabının gerçekten yeni baskısı olmadığına önceleri inanmayan okurlar, kitabın artık bulunmadığını anlayınca öfkeleniler.

“Kamuoyunun tepkisi” ya da yayıncılık pazarının çalışma mantığı bahane edilerek uygulanan bu dile getirilmeyen sansür (bunun sansür olduğuna inanan sadece ben değildim üstelik), Amerikan yayının dünyasını kontrollerinde tutan büyük holdinglerin bizlere açtığı gibi, halkı kısırcı metinlerin kamuoyuna ulaşmasının sistematik engellenmesi olarak görülebilir. Ne var ki, kitabımın basılmadığı o uzun süre, benim için üzücü bir dönem oldu. Bütün telif hak-

larımı yeniden üzerime almıştım ve başka birkaç kitabımın da basılmasını istiyordum. *Zulüm Politikaları* dışında yazdığım her şey ortadan yok olmuştu. O yıllar, çoktan ölmüşüm de hayalet bir ömür sürüyormuşum duygusuna kapıldığım ilginç bir deneyim dönemiydi. Önceki kitaplarım çoktan ölmüşse yenilerini yazmanın anlamı var mıydı? Yazmaya devam etmek, gereğinden fazla zorlaşmış ve belirsizleşmişti.

Yeni baskılar için çabalamak yorucuydu, aşağılayıcıydı ve zaman kaybıydı, üstelik yeni yapıtlar için gereken enerjiyi de tüketiyordu. Aylar, sonra yıllar şu ya da bu yayıncı arar diye beklemele geçti. Sadece doktora tezim ve ilk kitabım olan *Cinsel Politika*'nın değil, ömrüm boyunca yazdığım diğer bir avuç kitabımın da yeniden basılmasını bekliyordum. Derken bir gün, Kim Grossmann'ın önerisi üzerine Illinois Üniversitesi Yayınevi'nden Will Regier beni aradı ve dört kitabımı peş peşe basmayı önerdi: *Cinsel Politika*, *Sita*, *Uçup ve Tımarbane Yolculuğu*. Hüngür hüngür ağladım.

Cinsel Politika'nın yazılmasından sonraki otuz yıl ve baskısının tükenmesini izleyen yedi yıl içinde, yeni bir baskının önsözünde ne diyeceğimi düşünmek için bol vaktim vardı. Otuz yılda pek çok değişiklik oldu; bu ülkede ve bütün Batı dünyasında kadın direnişinin ikinci büyük dalgası gerçekleşti, ama onun yanı sıra Birleşmiş Milletler'in uluslararası feminizmi destekleyen istikrarlı bir ataerkil reform hareketine rağmen büyük ölçüde reaksiyoner ataklar ve halktan gelen tepkiler de oldu. Bu kesinlikle yeni bir kitabın konusu olabilir – gerçekten o yeni harekete yüz binlerce kadın katıldı ve öyle de sürüp gitmeli. Ne var ki, 1970'te odaklandığım konu, tarihsel ataerkillik gerçeğini benim kuşağım için günümüz koşullarında yeniden konumlandırmak ve yeniden oluşturmak, böylelikle ataerkil düzeni, statü, mizaç ve role dayanan baskıcı bir siyasal kurum olarak, kendini fitrattan ya da gereksinimden kaynaklanmış gibi gösterip toplumu koşullayarak yerleştirilen bir inanç sistemi olarak tanımlamaktı. Otuz yıl bu görüşe odaklandım, ama önemli bir değişim sağlayamadım. Tabii sonradan algıladığım bazı gerçekler de oldu. Gerda Lerner'in 1986'da yayımlanan harika kitabı *Creation of Patriarchy*'yi (Ataerkilin Yaratılışı) okuyunca, o kitabı konuyu irdelediğim sırada oku-

yamamış, incelikli anlatış biçiminin ve güvenilir bilimsel yapısının rehberliğinden yararlanamamış olduğuma hayıflandım. Lerner'den farklı olarak, Elizabeth Fischer'in yaptığı gibi, ataerkilliğin eski doğurganlık kültürü karşısındaki zaferinin zeminini hazırlamakta babalığın kritik faktör olarak keşfedilmesini daha çok vurgulamış olmayı isterdim. Arkadaşlarımla tartıştığım, ama teorisyenlerin henüz üzerinde durmadıkları bu büyük bilimsel buluşu, yıllar geçtikçe Engels'in irdelediği monogaminin başlangıç nedeni olarak görmeye başladım. Hiç kuşkusuz, monogami olmadan, kadınla ilişki kuran tek erkek olmak ve kimyasal ayrıştırma olguları gerçekleşmeden babalığın saptanması belirlenemez. Oysa özgür cinsellik kültürünün olduğu bir ortamda sadece annelik belirlidir: Bebeğin başının doğum kanalına girmesi annenin ebeveynliği için somut bir kanıtken, dokuz ay önce ilişki kurulan kişiler arasında hangisinin baba olduğunu ve babalığın saptanmasıyla birlikte ortaya çıkan insanlara (kadınlar, çocuklar ve köleler), özel mülke ve devlete sahip olma düzenini belirlemek neredeyse olanaksızdır. Engels'in, istismarcı ataerkil cinsel yaklaşımların bir ürünü olan Victoria dönemi düşüncesine göre, cinsellik kadınlara fazlasıyla iğrenç geldiği için, kadınlar komünal bir topluluğun "orta malı" olmak yerine tek bir erkeğin malı olmayı yeğlerler. Bütün bunlar, özgür cinsellik yerine, eziyetli ve zorlayıcı bir cinselliği, yani ataerkilliği ifade eder. Ama babalığın saptanma yöntemi keşfedilip ataerkilliğin pekiştirilmesinden önce, cinsel ilişkinin çok farklı bir anlamı, sonuçlarından oldukça arındırılmış bir haz anlamı olabilirdi.

Hayvancılıkta babanın saptanması, ancak damızlık ağılları ve kimyasal ayrıştırma yöntemleri uygulandıktan sonra gerçekleşip benzer uygulamayla insanlarda da babanın saptanabileceği keşfedilseyse de, insanın doğumuyla ilgili ekonomik potansiyel ve sosyal kontrol henüz erkeğin elinde değildi. Bunu sağlayan babalığın saptanması oldu; o saptama gerçekleşmeden önce, penisin ve spermin dinî ve mali konulardaki egemenliği söz konusu değildi. Ama babalığı saptama yöntemi keşfedilince, ataerkillik, kadının yaşamın manevi oluşumuna katılımını geçersizleştirdi, kadını yalnızca içinde o sihirli spermin geliştiği bir kap konumuna indirgedi, Âdem ya da

Athena'nın dünyaya gelmesini sağlayan erkek tanrılar icat etti; insana özgü deneyim ve uygarlıkların bütün kanallarında – hatta simgelerine varıncaya kadar her yerde kadın üzerinde hegemonya kurarak ikinci plana itti. Kadının yumurtası 19. yüzyıla kadar keşfedilmedi ve erkeğinki gibi sosyal ya da siyasal bir değer kazanmadı.

Babalığın biyolojik olarak saptanabilmesi, ataerkil düzenin başarılarında çok önemli sonuçlar doğurmuşken, ataerkillik kurumunun saldırıya uğradığı ve belki de ortadan kaldırılacağı günümüzde, rastlantısal olarak da olsa başka biyolojik keşifler yapıldı. In vitro döllenme (tüp bebek), klonlama ve taşıyıcı annelik gibi –hepsi de temelde erkeklerin bilimsel çalışmalarının ürünü olan– yöntemler, insan üremesini şimdiye kadar hiç olmadığı biçimde insanların manipülasyonuna kilitledi. Şimdi güç, bilimsel bilginin yorumlanışına bağlı ve bu keşiflerin toplumsal sonuçları henüz belirsiz; ama o keşiflerin kontrolü şirket kârlılığı, Batı'nın çıkarları ve sınıfsal çıkarlarla yönlendirilen ve de erkeklerin yönettiği bilimsel kuruluşların elinde. Fakirlerin rahimleri, neden zenginlere kiralanmasın? Amniyosentez yoluyla anne karnındaki erkek ceninlerin saptanması ve kız ceninler yerine onların doğmasının sağlanması birçok kez uygulandı. Bilginin iktidar adına kullanılmasının sonuçları henüz kesinlikle belirlenmedi; babalığın saptanabilmesi herhangi bir sosyal ya da siyasal etki yapmadı, yine de bütün tarih boyunca insan toplumunun somut kalıbını biçimlendirdi. Yeni biyolojiden nasıl, kim tarafından ve hangi amaçlar için bir yarar sağlanabilecek?

Sonradan önemi ortaya çıkan bir başka olgu, baskının ataerkillikteki rolü oldu. 1970'te *Cinsel Politika*'yı yazıp bitirdiğim sırada, feministler hâlâ makul insan haklarını elde etmeye odaklıydılar ve hep “sapkınlık” olarak sunulan aile içi şiddet ve tecavüzle ilgili taleplerde bulunmak, eylem yapmak neredeyse “çatlak ses” olarak görülüyordu. Ataerkil şiddette normatif bir unsur olduğunu çok sonraları fark ettik; daha da sonra kadınların dünya çapındaki yoksulluğunun ve kız çocuklar arasındaki yaygın beslenme yetersizliğinin bilincine vardık. Sylvia Likens'in başına gelenleri bildiğim halde, *Bodrum* kitabımı yazarken incelediğim yetişkin kadınlara uygulanan şiddet, beni yazmayı göze alamayacağım kadar sarstı ve o konuyu ancak on dört

yıl sonra kâğıda döküldüm. *Zulüm Politikaları* kitabımda ele aldığım ataerkil düzende devletin uyguladığı şiddet konusunu özümlemem ise bir on yılımı daha aldı.

Dünyanın her yanında ataerkilliğin “başı dertte”; başı dertte olan kurumlar ise sertleşir. Hırçınlaşır, kötücül olur. Ataerkil güçler, askerî ve mali araçları hâlâ ellerinde tutuyor. Ataerkillik, yalnızca kadınların üzerindeki erkek egemenliği olmakla kalmıyor, aynı zamanda erkekler arasında da militarist bir hiyerarşi kuruyor. Bu yüzyıl [20. yüzyıl] içinde toplama kamplarının ve Gulag sürgünlerinin soluk kesen bir hızla oluşturulması, işkencenin yeniden geniş çaplı uygulanması, katliam ve soykırımın yaygınlaşması ve tecavüzün ya da açlıktan öldürmenin geçerli politika haline gelmesi nedeniyle, ataerkilliğin modern çağdaki –evrensel imtiyaz ve temsilci demokrasi, savaş kuralları ya da uluslararası hukuk, anayasal ve medeni haklar, kişisel haklar ve insan hakları gibi– kazanımları yok edildi. “Global pazarlama” yoluyla bize Darwin’ci bir gereksinim olarak sunulan açgözlü hırs mücadelesi, dünya çapındaki emek gücünün, ticaret, imalat hatta ilaç üretimi alanlarındaki bütünlüğün temelini yıktı. Artık insan organları satışa sunuluyor, hatta Çin devleti idamların infazını, hayati organları Batı hastanelerine taze taze gönderecek biçimde zamanlıyor.

Kökten dinci Hıristiyanlık, feminizmi sürekli baltalıyor; kökten dinci İslamiyet de bütün siyasal programını kadınları yeni baskılar altına alacak biçimde düzenliyor. Giderek şiddete başvuran ataerkil düzenlerde yeniden diktatörlükler kuruluyor. O diktatörlüklerin en büyük gücü, ataerkil düzenin uzun ömürlü olmasından, görünürdeki sürekliliğinden kaynaklanıyor; din ve sahte bilim yoluyla ya da devlet zoruyla diktatörlüğe kutsal veya fitratından gelen bir nitelik atfediliyor. Ataerkil düzenin tehlikeleri ve baskısı kolayca ortadan kaldırılamaz. Ama özgürlüğün geleceği o düzenin yok edilmesine bağlıdır – hem sadece kadınların değil, bütün insanlığın özgürlüğü ona bağlıdır.

Kate Millet

New York, 2000

TOUCHSTONE BASKISINA ÖNSÖZ

İşten atıldığım için oldu. Tabii ki bir tez planım vardı, hatta 68 Columbia grevinden önce teslim etmiştim. Kaynakları okumam yıllar sürmüştü; koca bir yaz boyunca Lawrence okumuştum. Ama demek istediğim, bu kitap ortaya çıkmışsa, hatta sıradan bir doktora tezi olmak yerine, “boş ver gitsin” havasındaki birinci bölümle başlayan bir kitap haline gelebilmişse; bunun nedeni, Barnard College’deki İngilizce öğretmeni olarak üç yüz seksen dolar aylık ücretle ömrümün sonuna kadar seve seve çalışacağım işimden 1968 sonunda kovulmamdır. O iş benim hayatımdı, en azından yaşamımın üçte birini kapsıyordu, geri kalan üçte ikisi de Fumio’ya ve Manhattan’ın sanatçı kesiminde heykeltıraş olmak gibi –güzel sanatlar ile bilim arasında gidip gelen– istikrarsız yaşantıma aitti. Columbia’da edebiyat doktoru adayı olarak ikili bir yaşam sürüyordum; iki heykelimin yakın bir tarihte *Life* dergisinde haber olması, yeterlilik sınavımda ciddi bir biliminsanı olmayışımın kanıtı diye yüzüme vuruldu.

Oxford’dayken ciddiydim, başarı ödülleri kazandım ve kendimi mesleğe adadım. Sonra heykele sevdalandım ve Bowery’deki buz gibi atölyede bir yıl, ardından Japonya’ya gidip hiçbir gelirim olmadan iki

yıl boyunca var gücümle heykel yapmak için ilk öğretmenlik görevimden istifa ettim ve meslektaşlarımla her şeyi bir kenara attım. Geri döndüğümde yapabileceğim tek iş evrak dosyalama işiydi, onu da yaptım; ikinci seçenek ise İngilizce öğretmenliği idi, ama doktoramı vermeden öğretmenlik yapamıyordum. O sırada Japon heykeltıraş Fumio Yoshimura'yla birlikteydim, Fumio bir atölyede çok ağır koşullarda çalışarak saatte bir buçuk dolar alıyordu. İkimizden birinin daha fazla para kazanması gerekliydi; bu da Barnard'da ders vermeye devam edebilmek için Columbia'da İngilizce ve karşılaştırmalı edebiyat dalındaki doktoramı bitirmem demektir. Devamlılık isteyen dersleri tamamlamış, dil ve yeterlilik sınavlarını geçmiş, tez planımın taslağını hazırlamıştım. Tam o sırada Columbia grevi başladı. Artık hem öğrenci hem öğretmen olmamın yanı sıra kendini adanmış bir feminist, Vietnam Savaşı'nı protesto eden bir eylemci ve barış yanlısıydım (grev, devletin Columbia'da gizli bir arama yapması üzerine başlamıştı), ben de öğrencilerin tarafını tuttum, grevci öğrenciler okuldan atılmasın diye bağışlanmaları için çalıştım. O grev Columbia'yı değiştirdi, bir süre harika bir yer oldu: Yeni fikirler ortaya atılıyor, fakülte münazaraları son hızla sürüyor, ilkeler belirleniyordu. Akademik yapı kendi hakkını ve otoritesini savunmaya başladı, hükümetten ve iş çevrelerinden uzaklaştı, bir süre kendi koşullarına göre varlığını sürdürdü. Düşünsel değerler, Oxford'daki kadar gerçek olarak hayata geçirildi, dahası devrimci değişimin senaryosuna dönüştü. Her şey bir arada oldu –gençlik hareketinin radikal gündemi, Yeni Sol ve medeni haklar, kent merkezinde oluşturduğumuz yeni radikal feminist politikalar– üniversite başkanına ve mütevelli heyetine, onların büyük sermaye ve askerî yapıyla olan tavizci bağlantılarına meydan okuyordu. Sonunda onlar da güçlerini, bir gece üniversitenin kendi genç öğrencilerini dövmek ve coplamak yetkisini polise vererek gösterdiler.

O gece oradaydım ve olanları gördüm; üniversitenin büyük demir kapıları çevik kuvvet birliklerinin ve bizim üzerimize kapatıldığı sırada, onların, bizim çocuklarımızın başına geleceklere tanık olmak için orada kalmış, bile bile tehlikeli noktanın ötesine geçmiştim. Orada kalan az sayıda akademisyen vardı; bir avuç genç, kadrosuz ve kırılğan akademisyen. Grev mayısta oldu; Nixon kasımda seçildi;

Barnard da Noel'den önce beni işten kovdu. O kargaşada başka genç öğretim görevlilerinin de Columbia'dan uzaklaştırıldığını duydum.

Yaşam durdu. Gündüzleri martini içiyor ve ağlıyordum. Aç kalacaktık, ölecektik. Fumio benim saçmalamalarımı gülümseyerek dinliyordu. Columbia'nın kapıları kapalıydı; ben de sonsuza kadar akademik dünyanın duvarları dışına itilmiştim; mesleğimi kaybetmiştim. Ama o lanet olası doktora tezini hâlâ yazabilirdim. Öyle de yaptım. Bütün dünya benden ilerideydi ve ben bunu bilmiyordum. Ama Noel'den yılbaşına kadar olan durgun süreçte, "Cinsel Politika Kuramı" başlığını alacak ikinci bölümün üzerinde çalıştım. En güzel eteğimle, ipek bluzumu giyerek gittiğim ve yetmiş beş dolar da ücret aldığım Cornell Üniversitesi'ndeki konuşmamda da o bölümün bir özetini aktardım. George Washington Köprüsü'nden geçerek New York şehrine dönerken, bir panik atak geçirdim ve yoldaşlarıma işimi kaybettiğimi itiraf ettim.

Artık tek başıyordum. Fumio saat başı ücretle Acem minyatürleri çizmeye gidiyordu. Bütün günüm boştu, ben de heykel yaptığım gibi oynamaya, eğlence olsun diye yazmaya başladım. Haftanın sonunda kabataslak halinde birinci bölüm bitmiş, cinsel ilişki konusundaki sözlerden ve yorumlardan vereceğim örnekler alıntılanmıştı, o taslağı cuma akşamı bir-iki kadeh içmek için gelen genç yazar dostumuz Jim Wagenvoord'a okudum. Gülmekten kırıldı. Fumio da çok güldü. Bundan cesaretlenip, NOW¹ eğitim komisyonunda yazdığım kitapçığı basmayı kibarca reddeden, ama daha sonra yazacaklarımı okumaya söz veren Doubleday Yayınevi'ndeki Betty Prashker'ı aradım. Gerçekten de yazdığımı okudu. Birinci bölümü beğendi ve bana dört bin dolar avans vermeyi önerdi.

Şimdi iş Columbia'da tez hocalığı yapacak birini bulmaya kalmıştı. Görevlendirilen profesör isteğimi reddetti ve Harvard'a geçti. Ben de Steven Marcus'un peşine düştüm: Ataerkilliğe yönelik cüretkâr saldırımı elden geçirip akademik bir saygınlığa bürüdüm, Marcus'un beni dinleyeceği beklentisiyle koridorda yolunu gözledim.

1 National Organization for Women (Ulusal Kadın Örgütü). (Ç.N.)

Dinledi beni. Sadece onun entelektüel cesareti değil, aynı zamanda kanıt üstüne kanıt getirmem, yorucu okumalar, araştırmalar ve analizler yapmam için ısrar etmesi sayesinde, bu kitap mantıklı ve tutarlı bir nitelik kazandı. Marcus, bildik feminist söylemi bir aşama geliştirerek amaçladığım ve oluşumuna katkıda bulunmayı umduğum kültürel eleştiri boyutuna taşıdı. Betty Prashker metne gerçekten emek veren bir editör oldu. Ben, vermek istediği mesajı olan öfkeli bir genç kadındım, akademisyen olmak isteyen bir üniversite mezunuydum, yazmayı öğrenmek isteyen bir heykeltıraştım. Marcus ve Prashker, sert, hoşgörüsüz ve sabırlı davranarak öğrenmem gerekenleri bana öğrettiler; bu kitap ikisine de çok şey borçludur.

Kitabı Fumio'ya ve her akşam o gün yazdıklarımı dinler, gülümseyip kahkahalar atar, beni eleştirir ve yüreklendirirken yudumladığı martinisine adadım. *Cinsel Politika*, uzun süre önce dağılan, ama o zaman ataerkillik kuramıyla ilgili her ayrıntının geliştirildiği, elden geçirildiği, düzeltildiği, Şehirdeki Radikal Kadınlar adlı münazara topluluğuna; ataerkilliğin kökeni, babalığı saptama yönteminin keşfi, keşfedilen o yöntemin gelişen kölelik, mülkiyet ve site devleti düzenine uygulanması üzerine yaşanan nüfus patlaması hakkında sabahlara kadar oturup fikir üreten, Yale'de lisansüstü öğrenim gören, New Haven'daki kadın arkadaşlarıma çok şey borçludur. Cinsel politika fikri, kitabı yazdığım aylar içinde çok sayıda kadının üzerinde çalıştığı bir proje oldu. Onların desteğini, dostluğunu ve yazdıklarımı hepimiz adına bütünleştirdim, birçok kişi yazmış duygusunu yaşatan zihinsel enerjilerini paylaştım. Lucinda Cisler'in şaşırtıcı zenginlikteki bibliyografyası olmasaydı kaynaklarımın çoğunu saptayamazdım. O sırada konuyla ilgili başka kitaplar da çıkıyordu: Robin Morgan'ın *Sisterhood is Powerful* [Kız Kardeşlik Güçlüdür], Shulamith Firestone'un *Dialectic of Sex* [Cinselliğin Diyalektiği], *Notes From the First Year*'da [İlk Yıldan Notlar] toplanan bütün broşürler ve yazılar. Bu işte hepimiz birlikteydik, birbirimizi tanıyorduk, farklı bir bilincin oluşturulmasında işbirliği yapıyorduk.

Lisansüstü birimindeki ve fakültedeki arkadaşlarla kurduğumuz Columbia Kadın Özgürlüğü Hareketi de vardı; sisteme hücum etmek adına kasıtlı olarak akademik eğitimimizin araçlarını kullanıp

üniversitenin adaletsiz ücret çizelgelerini belgelemek için yüzlerce saat harcadık. Kendimizi bilime adamıştık, bilimi öyle çok seviyorduk ki onunla ilgili yüksek sesle hayaller kuruyor, şehirde oturan birinin halısına uzanıp cinsel önyargılardan kurtulmuş bir yaşamın, tarihi, edebiyatı, ekonomiyi, psikolojyi, siyasal olayları yepyeni bir bakışla göreceğimiz günlerin taslağını çiziyorduk. Kadın araştırmaları oluşturmaya başlıyor, bilgiyi yeniden yorumlayarak yeni bir öğrenme yöntemi keşfediyorduk.

Milenyum günlerindeydik. Kitap gelişirken olaylar da gelişiyordu. *Cinsel Politika* yayımlandığı sırada eylemlerimiz ve gösterilerimiz, mitinglerimiz, yayınlarımız bu ülkede ve başka ülkelerde yaygınlaşarak kadınları harekete geçiriyordu. 1970 yazında bu metin yayımlandığında büyük bir feminizm dalgası gerçekleşiyordu. Kadınların oy hakkı almasının ellinci yıldönümüydü, New York'ta ve ABD'nin her yerinde kadın işçiler yürüyüş ve grev yapıyordu. O an, en doğru andı. Gerisi tarihtir.

Kadın özgürlüğünün tarihi –baskıcı düzenleri yıkmak için verilen bütün uzun ve çetin süreçlerin tarihçesi gibi– döngüseldi; bir adım ilerleme kaydediliyor, ardından bir o kadar geriye gidiliyordu, sonra bir durağan dönem geçiyor, tepkiler, baskılar artıyor, onları yeni bir dalga izliyordu. Eşit Haklar Yasa Tasarısı'nın tam onaylanıp yasalaşacak derken askıya alınmasına, kürtaj hakkının –kadının çocuk sahibi olup olmamayı seçme hakkının tanınmasına ve ardından yine erkeklerin laf kalabalığıyla neredeyse ortadan kaldırılmasına tanık olduk. Bunun uzun ve zorlu bir süreç, en eski mücadele olduğunu biliyoruz; feministler olarak arkamızda ve önümüzde uzanan yıllar boyu sürmüş ve sürecek bir savaşımın yaşamsal bir noktasında durduğumuzu biliyoruz. Yenilmemiz olanaksızdır: Bunu, bizim adımıza Susan B. Anthony dile getirdi. Mücadele kolay olmasa bile, her zaman ilginçtir, dikkat çekicidir. Ve insan özgürlüğünün kapsamını genişletmek için çalışmak, katılma şansını elde ettiğimiz öylesine güzel bir iştir.

Kate Millet

New York, 1990

ÖNSÖZ

Okuyucuyu önünde uzanan engeli ve çoğunlukla varsayıma dayanan bir alana sokmadan önce, gireceği bölge hakkında bazı genel fikirler vermek yararlı olacaktır sanırım. Bu incelemenin birinci bölümü, cinselliğin çoğu kez görmezden gelinen siyasal bir nitelik taşıdığı savına dayanıyor. Bu savı kanıtlamak için, cinsel ilişkiye değinen çağdaş edebiyat yapıtlarındaki egemenlik ve iktidar kavramlarından örnekler vermek istiyorum. Bu örneklerden sonra, farklı cinsiyetler arasındaki toplumsal ilişkiyi kuramsal açıdan ele alan ikinci bir bölüm geliyor. Bence kitabın hem en önemli, hem de yazılması en güç olan bu ikinci bölümü, ataerkilliği bir siyasi kurum olarak irdeleyen sistematik bir genel formül oluşturmayı hedefliyor. Kitapta toplumsal düzenimizin herkesçe bilinen belirsizlikleri ve çelişkileri (konu dışı bırakılması gerekirse de) tartışmanın sürekliliğini bozmamak amacıyla ele alınmadı.

Kitabın üçüncü ve dördüncü bölümlerini kapsayan ikinci kısmı daha çok tarihsel gelişimi kapsıyor ve farklı cinsiyetler arasındaki geleneksel ilişkinin 19. yüzyılda ve 20. yüzyıl başlarında geçirdiği büyük değişimi ele aldıktan sonra, belirli değişikliklere uğramış ata-

erkil yaşam biçiminin sürekliliğini sağlayan ve cinsel alandaki devrimci toplumsal değişimi otuz yıl kadar geriye atan reaksiyoner olguları da inceliyor. Kitabın daha sonraki bölümleri, bu reaksiyoner dönemin en önemli kişileri olarak tanımladığım üç kişinin cinsel politikada gerçekleşen radikal değişimler karşısındaki tutumlarına ve eylemlerine odaklanıyor. Jean Genet'nin yazılarına ayrılan son bölüm, cinsel hiyerarşiyi, ilk olarak romanlarında tanımladığı ve gösterdiği eşcinsel bakışla ele alması, ikinci olarak da oyunlarında cinsel baskıyı ve bu baskının ortadan kaldırılması gerektiğini vurgulamasıyla diğer yazarlara karşıt bir tutumu yansıtıyor.

Bence edebiyat eleştirileri belirli sınırlamalar içinde kalmamalı, edebiyatın dile getirdiği, yorumladığı ya da çarpıttığı yaşamın özüne de el atmalıdır. Bu düşünceden hareket ettiğim için, edebî ve kültürel eleştirilerden oluşmuş bu inceleme, bir anlamda bir hilkat garibesi, melez bir bileşim ya da hepten yeni bir aşılama olarak görülebilir. Bu çalışmamın temeli, edebiyatın algılandığı ve oluşturulduğu kültürel ortamı da kapsayan eleştirinin gerekliliği görüşüne dayanıyor. Edebiyat tarihinden kaynaklanan eleştiri alabildiğine sınırlı olduğu için gerekli yararı sağlayabilmekten uzaktır. Oysa estetik kaygılardan hareket eden ve “Yeni Eleştiri” diye tanımlanan eleştiri böyleleri bir kısıtlamaya boyun eğmek istemez.

Bu kitapta yer verdiğim romancılar gibi, ciddiye alınmak ya da hiç alınmamak isteyen yazarların fikirlerini de ciddiye almayı akla yatkın bulurum. Bu fikirlerle temel çelişiklere düştüğüm durumlarda da, “sıradan yazılar” ya da dürüstlükten uzak bir suçlamayla sanatçının “usta olmadığı”, “teknîği bilmediği” gibi paravanaların arkasına gizlenmek yerine, karşıt olduğum görüşler üzerinde açık tartışmaya girmeyi yeğ tutarım. Örneğin Lawrence’la aynı görüşte olmayan çoğu eleştirmen, anlatımını yererek tamamen öznel bir karşıtlığı sürdürürler. Bana kalırsa Lawrence’ın bir durumu ele alışının neden yetersiz, neden taraflı veya etkisinin neden kötü olduğunu irdeleyen radikal bir inceleme yapmak daha doğrudur. Böylelikle yazarın büyük ve özgün sanatçı olmadığı veya ahlak görüşlerinin tutarsızlığı üzerinde durmak gereği de ortadan kalkar.

Bu kitabın yorucu ve giderek tüketici çalışması sırasında destek-

lerini, yararlı eleştirilerini esirgemeyen George Stade, Theodore Solotaroff, Betty Prashker, Annette Baxter, Mary Mothersill, Lila Karp, Suzanne Shad-Somers, Catherine Stimpson, Richard Gustafson, Laurie Stone, Frances Kamm ve Sylvia Alexander'a teşekkür etmek istiyorum. Taslağı büyük bir titizlikle gözden geçiren ve güzel sözlerin mantık karşısında güçsüz kalacağını kanıtlamak için her zaman büyük sabırla direnen Steven Marcus'a özellikle şükranlarımı sunuyorum.

Kate Millet

New York, 1970

1

Cinsel Politika

CİNSEL POLİTİKA ÖRNEKLERİ

I

Bana banyoyu hazırlamasını söyledim. Karşı koyacak gibi olur, yine de kuzu kuzu hazırlardı. Bir gün, küvetin içinde oturmuş sabunlanırken, havluları unutmuş olduğumu gördüm. “İda,” diye seslendim, “bana havlu getir!” Banyoya girdi, havluları uzattı. Sırtında ipekli bir sabahlık, ayaklarında ipek çoraplar vardı. Havluları asmak için banyonun üzerine eğilince sabahlığının önü açıldı. Dizlerimin üzerinde doğrulup başımı tüyelerinin içine gömdüm. Öylesine çarçabuk oldu ki, karşı koyacak, katta karşı koyuyormuş gibi yapacak zaman bulamadı. Bir an sonra, onu olduğu gibi, çoraplarıyla, sabahlığıyla küvetin içine çektim. Sabahlığını çıkardım, yere fırlattım. Çorapları çıkarmadım, daha şehvetli bir görüntü veriyordu böylesi. Sırtüstü uzandım, onu üzerime çektim. Kızırmış bir dişi köpek gibiydi; her yanımı ısıyor, soluk soluğa kancaya takılmış kurtçuk gibi kıvranıp duruyordu. Kurulanırken, eğildi, kamışımı hafifçe dişledi. Küvetin kenarına oturdum, önüme diz çöküp kamışımı yaladı. Bir süre sonra ayağa kaldırdım, domalıtım, sonra arkadan sarılıp geçirdim. Kamışımaya eldiven gibi uyan ufak, ıslak bir kokusu vardı. Ensesini, kulak-

memelerini, omzundaki o duyarlı noktayı ısırırım, geri çekilirken de o güzelim, bembeyaz kığına dişlerimi geçirdim. Bütün bunlar olup biterken tek kelime bile konuşmadık.¹

Yukarıdaki renkli anlatım, Henry Miller'ın 1940'larda Paris'te yayımlanan, ama 1965'teki Grove Press baskısına kadar memleketi Amerika'nın kıyılarına uğratılmayan ünlü romanı *Seksus*'tan alındı. Bu bölümde Miller, romandaki adıyla Val, arkadaşı Bill Woodruff'ın karısı Ida'yı nasıl baştan çıkardığını anlatır. Cinsel anlatım açısından bu bölümde, yazarın "düzme" diye adlandıracağı biyolojik olgunun ötesinde daha birçok şey vardır. Aslında anlatılan olaya kişilik ve değer kazandıran da bu öteki içeriktir.

Öncelikle, anlatılan olayın geliştiği ortamın ve koşulların göz önüne alınması gerekir. Val, Bill Woodruff'la, Ida Verlaine'in oyun oynadığı vodvil tiyatrolarından birinin önünde karşılaşmıştır. Bu karşılaşma, roman kahramanına on yıl önce Ida'yla olan cinsel ilişkisini hatırlatır ve bu çağrışımı Miller'ın kural tanımaz üslubuyla yazılmış on bir sayfalık canlı bir anlatım izler. Önce, Ida anlatılır:

Tam adına uygun bir kadındı; güzel, boş, yapmacıklı, sadakatsiz, şımarık, rahata alışık, sevimekten okşanmaktan başka şey düşünmeyen bir kadın... Yapma bebek kadar güzeldi. Kuzguni siyah saçları bukle bukleydi. Cavalılara benzer bir ruh yapısı vardı. Tabii bu kadında ruh denen şeyden eser varsa! Sadece, bedeniyle, duyularıyla, arzularıyla yaşardı ve oyununu, bedeninin isteklerine bağlı gelişen oyununu, zavallı Woodruff'ın "anıtsal bir kişilik gücü" olarak tanımladığı zorba bir iradeyle sürdürürdü... Ida, önüne gelen her şeyi bir dişi yılan gibi yutardı. Acımak ve doymak nedir bilmezdi.

Woodruff, budalanın biri olarak tanımlanır: "Karısı için ne kadar çok şey yaparsa, kadın onu o kadar az seviyordu. Bu kadın tepeden turnağa bir canavardı." Romancı, Ida'nın gücüne tamamen kayıtsız kaldığını ileri sürüyorsa da gittikçe artan bir meraka kapıldığı da ortada:

1 Henry Miller, *Seksus*, çev. Zehra Enger, Telos Yayıncılık, İstanbul, 1993. Bu bölümdeki alıntılar, aksi belirtilmedikçe, aynı kitaba aittir. (Ç.N.)

İnsan olarak ona zerrece değer vermiyordum; ama arada bir yatakta nasıl olduğunu da merak etmiyor değildim yani. Bunu fazla üzerinde durmadan kayıtsızca merak ediyordum; yine de nasıl oldu bilmem bu merak ona ulaştı, etine, kemiğine işledi.

Val, aile dostu olarak Woodruff'larda kalır, ertesi sabah Bili işe gittiğinde yatakta kahvaltısını eder. Val'in, Ida'yı kendisine hizmet ettirmekteki taktiği, sonraki olayları belirlemesi yönünden önemlidir:

Ben yataktayken bana hizmet etmek düşüncesinden bile nefret ediyordu. Kocasına yapmadığını bana neden yapması gerektiğini bir türlü kabul edemiyordu. Yatakta kahvaltı etmek, Woodruff'lardan başka hiçbir yerde yapmadığım bir şeydi. Bunu sırf, onu sinirlendirmek ve aşağılamak için yapıyordum.

Miller'ın romanlarındaki mitlere uygun olarak, her seferinde yazarın bir kopyası olan roman kahramanı, cinsel yönden karşı konulamaz ve akıl almaz ölçüde güçlü birisidir. Bu nedenle, Ida'nın onun eline düşmesi okuyucu için büyük bir sürpriz değildir. Şimdi yeniden yukarıdaki bölüme dönelim. Bütün olay, kahraman tarafından saldırılarla, âdet yerini bulsun diye kadın kahraman olarak adlandıracağımız kişi tarafından da boyun eğmelerle geliştirilen bir stratejik olgular dizisidir. Örneğin, kahramanın ilk manevrası, havlu istemekte biçimlenen hizmet isteğidir. Bu istek, Ida'yı bir hizmetçi durumuna indirger. Ida'nın çarçabuk sıyrılıveren bir sabahlık ve ipek çoraplar giymiş olması ise, sadece romanın örgüsüne uygun düşmekle kalmaz, neredeyse romantik bir görüntü kazanır. Kadın okuyucularımız, jartiyer, korse gibi yardımcı giysiler olmadan çorap giyilemeyeceğini hemen fark edeceklerdir. Ne var ki, erkeklerin fantezisi, çıplaklığa en uygun örtünmenin çorap ya da çamaşır gibi incecik bir şey olmasını öngörür.

Val ilk atağı yapar: “Dizlerimin üzerinde doğrulup, başımı tüylerinin içine gömdüm.” “Tüyer” kelimesinin seçilmiş olması önemlidir; çünkü okuyucuya, hareketin küçültücülüğünü ve isteğin ifade edilmesini görünür değeriyle almaması gerektiğini belirler. “Tüyer” kelimesinin kullanılış havası, bölümün tamamında olduğu gibi, bir

olayın bir erkeğin ağzından bir başka erkeğe ve sadece erkekler arasında kullanılan sözcüklerle aktarılışını yansıtır. Aşağıdaki anlatım, olayın gerçek niteliğini daha da belirgin biçimde ortaya koyar: “Öylesine çarçabuk oldu ki, karşı koyacak, hatta karşı koyuyormuş gibi yapacak zaman bulamadı.” Bütün bölüm, bir cinsel ilişkinin değil, daha çok güçlünün hizmetinde gelişen bir cinsel olgunun anlatımı olduğu için, “karşı koymak” deyimini büyük anlam taşır. Val daha önceden okura şunları belirtmiştir: “Beni büyüüne kaptırmak, zora koşmak, Woodruff’a ve öteki sevgililerine yaptıklarını bana da yapmak istiyordu.” Hiç kuşkusuz bütün sorun, kimin kimi zora koşacağı, kimin efendi olacağı noktasında düğümleniyor.

İda’yı bir anda hâkimiyetine alan Val, ona ram olmamak için hemen harekete geçer. Bu tutumu, olaydaki ikinci belirgin durumu ortaya koyar. Val, kadını avucunun içine alır ve sırtındakilerle küvete sokmak gibi gülünç bir duruma düşürür. Burada kullanılan dil de gücün belirtisidir: “Onu banyoya çektim.” Ayrıca okura kahramanın hızı ve çevikliği konusunda da bir ip atılır; İda göz açıp kapayana dek küvetin içine girmiştir bile. İnişiyatifi ele geçiren Val, avını soymaya koyulur, sabahlığı çıkarır ve yere fırlatır.

Çıplaklıktan ve çoraptan söz etmek, salt estetik endişelerle romana yerleştirilmiştir, bu kılık İda’ya “daha şehvetli, daha Cranach tipi bir görüntü” vermektedir. Bu şehvetli imajın saflık ve ender rastlanılır özelliğini alışlagelmiş bir ipek çoraplı “genç kız” görünümüyle birleştirmek de ustaca bir strateji örneğidir. “Şehvetli” sözcüğü, şehvet düşkünlerinin ağzını sulandırmak; bunun da ötesinde, cinsel faaliyeti yitirdikleri için cinselliğin tamamen pis ve gülünç bir şey olduğu Püriten görüşü kabullenenlere bir kıpırtı vermek için bilinçli seçilmiş bir sözdür. Söz konusu Cranach tablosu aslında hassas ve kırılğan olan, ama şimdilerde takvim kızı niteliğine indirgenmiş *Âdem ve Havva, Yarattılış* adlı yapıttır.

Val devam eder; tavrı son derece kendine güvenli ve rahatına düşkündür: “Sırtüstü uzandım, onu üzerime çektim.” Bunu, tamamen öznel bir anlatım izler. Kahramanımız, artık kendine hayran olmayı bırakmış, yaptığı etki karşısında hayrete düşmeye başlamıştır. Çünkü bundan sonra gelenler, Pavlov koşullanması ve mekanik-

liği içindeki Ida'nın patlamalarıdır. Koşullanmış ünlü köpek gibi, Ida da, “kızıışmış bir dişi köpek gibi” kahramanımızın ustalıklı yönlendirmesine uyararak hareket eder ve “her yanını ısıtır, soluk soluğa kancaya takılmış kurtçuk gibi kıvranıp durur.” Romanın hiçbir yerinde, kahramanın davranışları böylesine hayvansı aşağılamayla okura aktarılmaz. Kanca olan kahraman, kurtçuk ise kadındır. Burada yansıtılan, çelikleşmiş özgüven karşısındaki sevda köleliği ve kurtçuk güçsüzlüğüdür. Ida'ya, kelimenin ikili anlamıyla, sahip olunmuştur.

Cinsel anlatım tarzının alışıl gelmiş yapısında, cinsel ilişkinin bir türünü, daha az geleneksel ve bu yüzden de daha ilginç olan bir başka tür izler. Miller, okuyucuya çarpıcı bir oral seks bölümü aktardıktan sonra anal ilişkiye kısaca değinip geçer. Ne var ki, burada ısrarla üzerinde durulan, Ida'nın artık ilk atılımı yapmayı göze alacak kadar “kancaya takılmış” olduğudur. “[...] eğildi, kamışımı hafifçe dişledi.” Artık tamamen ön plana çıkan kahramanın “kamış”ı, hâlâ “kanca” olma özelliğini sürdürür, Ida ise, bu oltaya takılan budala balıktır. (Belki de bu su imajının esin kaynağı, olayın banyoda geçmesidir.)

Giderek pozisyonlar tamamen terse dönüşür. “Küvetin kenarına oturdum, önüme diz çöküp kamışımı yaladı.” Burada gücün ağırlığı kesinlikle ortaya konulmuştur. Geriye, kahramanın son bir kibirli hareketle zaferini tamamlaması kalır: “Bir süre sonra ayağa kaldırdım, domalttım, sonra arkadan sarılıp geçirdim.”

Okura burada yansıtılan, neredeyse doğaüstü denilebilecek bir gücün varlığı – tabii eğer okur erkekse. Çünkü bu bölüm, sadece cinsel uyarılmayı sağlamak üzere ortam, koşullar ve ayrıntıların canlı, düşsel bir anlatımla aktarılması değil, aynı zamanda, erkeğin, güçsüz, boyun eğen ve oldukça akılsız bir dişi üzerindeki egemenliğinin kanıtlanmasıdır. Bu temel cinsel ilişki düzeyinde ortaya konulan bir cinsel politikadır. Kahramanın ve onun yanı sıra okurların birkaç kez doyumuna erişmeleri en dokunaklı deyimini aşağıdaki sözde bulan erkek egosunun büyük zaferiyle gerçekleşir: Kamışına eldiven gibi uyan ufak, ıslak bir amcığı vardı.”

İlk yayımlandığında büyük tartışma yaratan *Cinsel Politika*'da D.H. Lawrence, Henry Miller, Norman Mailer ve Jean Genet'nin eserleri üzerinden edebiyatın ataerkil mitlerini irdeleyen Kate Millet, edebiyat ve sanatta kadınların boyunduruk altına alınmasını belgelemekle kalmıyor, bunların psikoloji, felsefe ve siyasetteki uzantılarına da işaret ediyor.

Doğalmış gibi görünen eşitsizlikleri fark etmemizi sağlayan, aynı zamanda hayatın her alanında feminist eleştirinin değerini de kanıtlayan *Cinsel Politika*, gözden geçirilmiş çevirisiyle okurlarla buluşuyor.

